

AİLE EĞİTİM PROGRAMLARI VE TÜRKİYE'DEKİ ÖRNEKLERİ

Çiğdem KILIÇ¹

ÖZET

Günümüzde, erken çocukluk döneminde verilen eğitimin, sağlık ve refahın belirleyicisi olduğu, yeteneklerin geliştirilmesine olanak verdiği, toplumda eğitim düzeyi, istihdam oranları ve toplumsal üretkenliğin artması şeklinde uzun vadede olumlu sonuçlarının olduğu konusunda artan bir anlayış söz konusudur. Erken çocukluk eğitiminde belki de en önemli unsur ailenin eğitilmesidir. Bu amaçla ortaya konan aile eğitim programları en genel anlamda ebeveyn olma becerileri, çocuk bakımı ve eğitimi konularında anne ve babaları bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'de hâlen Millî Eğitim Bakanlığı önderliğinde çeşitli sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle verilen aile eğitim programları, oldukça yaygın bir şekilde hizmet vermeye devam etmektedir. Bu alanyazını derlemesinde, erken çocukluk eğitiminde aile eğitiminin önemi, niteliği, yöntemleri ve sağladığı faydaların yanı sıra, Türkiye'deki var olan aile eğitimi uygulamalarından ve bu uygulamalarda yapılan güncel değişikliklerden bahsedilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk dönemi, erken çocukluk eğitimi, aile eğitimi, aile eğitim programları

FAMILY EDUCATION PROGRAMS AND EXAMPLES FROM TÜRKİYE

ABSTRACT

Presently, there is a conception that is becoming increasingly common that early childhood education is a determinant of good health and welfare, allows skill development, and has positive effects on the level of education, employment rates, and social productivity in the long run. It may be that the most critical issue in early childhood education is educating families. In general, family education programs that serve this purpose aim to inform families of parental skills, child care, and child education. Currently in Türkiye, family education programs led by the Ministry of Education and supported by non-governmental organizations are extensively serving the public. This literature review focuses on the importance, quality, methods, and benefits of family education in early childhood education as well as on the examples of family education in Türkiye and the latest updates in those education programs.

Keywords: Early childhood period, early childhood education, family education, family education programs

---

¹ Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Halk Eğitimi Bölümü Doktora Öğrencisi. Adalet Bakanlığı, Ankara Sincan Adliyesi Aile Mahkemesi Uzmanı. E-posta: cgdmkcl@gmail.com

1. GİRİŞ

Erken çocukluk dönemi, bireylerin doğdukları andan öğrenim görmeye başladığı yaşa kadar olan 0-6 yaş aralığını kapsayan dönem olarak adlandırılmaktadır. Erken çocukluk dönemi aynı zamanda bireylerin fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminin yapı taşlarının oluşturulduğu zaman dilimini de ifade etmektedir. Bir başka deyişle erken çocukluk dönemi hayatın temelini oluşturur, bu dönemde çocukların erken çocukluk eğitimi ve bakımı alması hem gelişimleri için çok önemlidir, hem de temel insan hakları arasında gösterilmektedir.

Çocuklara verilen *erken çocukluk eğitimi* ya da yaygın söylemiyle *okul öncesi eğitimi*, çocuğun doğumundan ilkokula başladığı güne kadar geçirdiği yılları kapsayan, çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı çevre imkanları sağlayan, onların zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal yönden gelişimini destekleyen, onları toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel öğretim bütünlüğü içinde yer alan bir eğitim sürecidir (Kartal, 2007).

Öğrenmenin doğumla birlikte başladığı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla temel eğitimin de aslında doğumla birlikte başladığının farkında olmak önemlidir. Çocuk okula başladığında bilişsel ve duyuşsal gelişiminin büyük bir kısmı tamamlanmış olduğu için, 7 yaş onun öğrenme ihtiyaçlarına eğilmek için oldukça geç sayılmaktadır. Erken yaşlarda verilecek eğitim çocuğun ileri yaşlarındaki öğrenmelerine bir temel oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar, çocuğun bu yıllarda kazandığı davranışların önemli bir kısmının yetişkinlikteki kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle erken çocukluk döneminde verilen eğitim ileride kişinin kendisi, ailesi ve içinde yaşadığı ülke ekonomisi için kazanç olarak görülmektedir.

Çocuklar doğdukları andan itibaren öğrenmeye başlarlar, bu öğrenmelere kaynaklık eden en önemli çevresel unsur ailedir. Çocuğun sosyal duygusal, zihinsel ve fiziksel yönden gelişimi ilk olarak ailede başlamaktadır. Aile, çocuğun okul başarısında ve olumlu davranışlar geliştirilmesinde rol oynarken, çocuğun sosyal ilişki kurma biçimini de belirlemesinde rehber olur. Kandır ve Alpan (2008)'a göre aile okul öncesi dönemde çocuğun yaşamında etkili bir sosyalleşme kurumu olarak dikkat çeker. Çocuk kendisine sunulan sosyal deneyimlerin yanı sıra, model alacağı kişiler olarak da aile bireylerinden yararlanır.

Çocuğun hayatında bu denli önemli yere sahip anne-babaların hem ebeveyn olma becerileri, hem de çocuk bakımı ve eğitimi konularında bilgi ve becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Toplumdaki hızlı değişim sonucu anne babaların hayatlarında ve rollerinde de değişiklikler olmakta, buna bağlı geleneksel destek sistemleri yıkılmakta ve anne babaların da profesyonel desteğe ihtiyaçları olabilmektedir. Aile yapısının geniş aileden çekirdek aileye dönüşmesi ile birlikte ailelerin çocuk eğitimi konusunda destek alabilecekleri informal kaynaklara ulaşım güçleşmiştir. Dolayısı ile aileler çocuk eğitimi ile ilgili bilgi alabilecekleri kaynaklara ihtiyaç duymaktadırlar. Geçmiş yıllara kıyasla, ebeveynlikle ilgili bilgilerin karmaşıklığının artması nedeniyle anne-babalar çocuk eğitimine ve bakımına daha fazla ilgilidirler. İçinde bulunulan çağda ebeveynlik içgüdüsel bir olgu olarak görülmemektedir. Şahin ve Özbey'e (2007) göre sosyal değerlerin hızlı gelişmesi sonucu aileler bu değerler karşısında çocuklarını nasıl eğitecekleri ve onlara nasıl davranacakları konusunda karmaşaya düşmektedirler. Bu karmaşanın giderilmesi için ebeveynlerin anne-baba olmadan önce ve olduktan sonra ihtiyaç duydukları her dönem, çocuklarının eğitimi ve bakımı konularında bilgilendirilmeleri hem devletin hem sivil toplum kuruluşlarının üstlenmesi gereken bir sorumluluktur.

Bu çalışmanın amacı; erken çocukluk eğitiminde önemli bir mihenk taşı olan ailelerin eğitiminin önemi, uygulama yöntemleri ve faydalarının yanı sıra, Türkiye'deki aile eğitim programları ve bu uygulamaların etkiliği hakkında yapılan araştırma sonuçları ile bu

programlarda yapılan güncel değişikliklerden bahsetmektir. Bu amaçla, konu ile ilgili literatür ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

Çocuk yetiştirme konusunda yaşanan bilgi eksikleri anne babaları çocuk yetiştirme ile ilgili yeni arayışlara yöneltmektedir. Devlet ve sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan *aile eğitim programları* ebeveynlere ailenin gereksinimi olan bilgileri bir plan çerçevesinde vererek, bu husustaki toplumsal ihtiyacı gidermeye çalışmaktadır. Öte yandan Şahin ve Ersoy'a(1999) göre, kimi aile eğitim programları, anne-baba adaylarını evlilik öncesi eğitmek, evlat edinmiş ya da edinecek ailelerin anne-babalık rolleri hakkında bilgi, beceri ve sorumluluklarını geliştirmek gibi rolleri de üstlenmektedir.

Erken çocukluk eğitiminde ana-baba katılımı; ana-babaya konuya özgü becerilerin öğretilmesi, sosyal ve duygusal olarak destek verilmesi, ana-baba ve profesyoneller arasında bilgi alışverişi, ana-babanın bir gruba katılması, uygun ana-baba ve çocuk ilişkilerinin geliştirilmesi ve ana-babaya toplumsal kaynaklara ulaşmalarında yardımcı olmak gibi pek çok değişik biçimlerde tanımlanmıştır (Bekman, 2000).

Erken çocukluk eğitiminde ailelerin katılımıyla gerçekleştirilen programların çocuklar ve aileleri üzerindeki etkilerini konu alan pek çok uzun vadeli araştırma yapılmıştır. Bu tür programlara devam eden alt sosyoekonomik düzeyde bulunan ailelerin çocuklarının öğrenme kapasitelerinin, okul başarılarının, okula uyum gösterme davranışlarının ve ileri yaşlarda iş bulma oranlarının arttığı, genç hamilelik ve suç oranlarının ise azaldığı tespit edilmiştir. Aileler açısından bakıldığında; bu tür programlara katılan annelerin sosyal, psikolojik ve sağlıkla ilgili ihtiyaçlarının karşılandığı, öz güvenlerinin ve yaşamları üzerindeki kontrollerinin arttığı gözlenmiştir (akt: Temel, 2003).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de aile eğitim programları daha çok sosyo-ekonomik düzeyi düşük risk altındaki ailelerin çocuklarına hizmet sunmayı hedeflemektedir. Buradaki amaç; sağlık, eğitim, sosyal ve ekonomik yönden destek bekleyen ailelere ulaşabilmektir. Bu tür aileler çocuklarını yetiştirirken yaşadıkları zorluklarla nasıl başa çıkabilecekleri ve nereye başvurabilecekleri konusunda belirsizlik yaşayabilmektedirler. Aile eğitim kurumları aileleri ilgili kurumlara yönlendirmekte ve onları kendi sorunlarına çözüm bulma sürecinde aktif hale getirmektedirler. Ayrıca Şahin ve Özbey’e göre (2007), aile eğitim programları çerçevesinde evde çocukla etkileşimde bulunan büyük kardeş, büyük anne vb. bireylerin de çocuğun eğitiminde aldıkları rolü daha sağlıklı yerine getirmeleri sağlanmaktadır.

Aile eğitimi modelini temel alan ev merkezli bu programlarda, çocuğun gelişimi ve bakımı açısından birincil sorumluluk aileye verilmektedir. Ev merkezli bu programların eğitimin doğal ortamda gerçekleşmesi bireyselleştirilmiş öğrenmeye olanak sağlaması, tüm aile bireylerinin doğrudan katılımının ve ebeveyn-çocuk etkileşiminin doğrudan gözlenmesinin mümkün olması gibi avantajlarından söz edilmektedir. Bu programların aile ilişkilerinde ortaya çıkabilecek muhtemel sorunları önlediği, ev ortamının çocuğun gelişimini destekleyecek şekilde düzenlenmesine olanak sağladığı, belirtilmektedir. Ayrıca bu programlarda eğitimin etkileri kurumsal eğitime kıyasla daha kısa sürede geniş kitlelere ulaşabilmektedir (Temel, 2003).

Anne-babalık eğitimi farklı yöntemler kullanılarak verilebilir;

* *Grup tartışmaları:* Grup tartışmaları şeklinde yürütülen programlarda, anne-babalar eğitimci ile bir araya gelerek çocuk gelişimini ve bu süreçteki anne babalık rollerini tartışma fırsatı elde ederler. Bu tartışmalarda anne babalara kendileri için önemli olan konuları ve sorunları tartışıp ve çözüm bulmaları için destek olunur.

* *Ev Ziyaretleri:* Anne babaların evde çocuklarıyla ilişkilerinde kullanabilecekleri belli beceri ve faaliyetleri edinmelerini sağlamak amaçlanır. Ev ziyaretleri yoluyla sürdürülen programda anne babalara çocuklarının bilgi ve anlama kapasitelerini geliştirebilecek

faaliyetleri daha faydalı hale getirebilecek yollar sağlanır.

* *Grup tartışmaları ve ev ziyaretleri*: Anne babaları çocuk yetiştirmek konusunda desteklemeyi amaçlayan bazı programlar hem anne babalarla grup tartışmasını hem de ev ziyaretlerini içerir. Türkiye'de yaygın bir şekilde uygulanan Anne-Çocuk Eğitim Programı ve Benim Ailem Programı bu tür uygulamaya örnektir. Bu tür programlarda anneler çocuk gelişimi konularında tartışmak amacıyla her hafta bir araya gelirler. Daha sonra toplantıda öğrendikleri konuları evde çocuklarına uygularlar. Evdeki bu çalışmalar, düzenli aralıklarla yapılan ev ziyaretleri yoluyla gözlemlenir ve desteklenir (AÇEV, 2007).

Anne-babalık eğitiminde kullanılan yukarıda sayılan yöntemler arasında bilhassa ev ziyaretleri, ebeveynlerin değerlerini, çocuğuna karşı tutum ve davranışlarını, çocuk ile ilgili beklentilerini öğrenmek ve aileyi tanımak için son derece yararlı bir yöntemdir (Ömeroğlu ve Yaşar, 2005). Bu tür yöntemler her ne kadar kimi zaman eğitmenler açısından bazı güçlükleri içerse de eğitim verilen grubu ve çevresini yakından tanımak, beklenti ve eksiklerini öğrenmek açısından çok önemli fırsatlar sağlamaktadır. Katılımcılar açısından da ev ziyaretleri; duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade edebilmelerini sağlamanın yanı sıra, kendileri ile ilgilenildiği ve değer verildiğini hissetmeleri gibi çeşitli yararlar sunmaktadır.

Türkiye'de Aile Eğitimi Uygulamaları

Türkiye'de erken çocukluk eğitiminde ağırlıklı olarak hizmet sunulan yaş grubu 5-6 yaşdır. 0-6 yaş çocukları ve ailelerine hizmet sunan kurum ve kuruluşlar; Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, Çalışma Bakanlığı, Sivil Toplum Kuruluşları, UNICEF, Yerel İdareler, Üniversiteler, Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Özel Teşebbüs ve Dünya Bankası'dır.

Devlet kuruluşlarına ek olarak sivil toplum kuruluşları(STK) da farklı devlet kuruluşları ile işbirliği içinde ya da tek başına EÇE hizmeti vermektedir. Bu STK'ların başlıcaları Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ile bir Uluslar arası kurum olan UNICEF'dir.

Hizmet sunumları yaşlara göre değerlendirildiğinde aşağıdaki durum ortaya çıkmaktadır (Gürkan, 2003).

<i>0-3 yaş çocukları için:</i>	Ana Baba Çocuk Eğitim Projesi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Özel Kurum ve Kuruluşların Etkinlikleri Aile Çocuk Eğitim Programı Kadın ve Çocuk Merkezleri Projesi Baba Destek Programı (BADEP) Ana Baba Okulu
<i>3-6 yaş çocukları için:</i>	Anne Çocuk Eğitim Programı Yaz Okulları Ana Baba Çocuk Eğitim Projesi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aile Çocuk Eğitim Programı Ana Baba Okulu Gezici Okul öncesi Eğitim Baba Destek Programı Özel Kurum ve Kuruluşların Etkinlikleri Milli Eğitim Bakanlığı Kadın ve Çocuk Merkezleri Projesi
<i>5-6 yaş çocukları için:</i>	Anne Çocuk Eğitim Programı Yaz Okulları

Ana Baba Çocuk Eğitim Projesi
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
Aile Çocuk Eğitim Programı
Ana Baba Okulu
Gezici Okul öncesi Eğitim
Baba Destek Programı
Özel Kurum ve Kuruluşların Etkinlikleri
Milli Eğitim Bakanlığı
Kadın ve Çocuk Merkezleri Projesi

Türkiye’de EÇE uygulamalarına ailelerin eğitimi açısından bakıldığında; çeşitli sektörlerde çocukların sağlık, beslenme ve eğitimleriyle ilgili ailelere yönelik farklı programlar uygulandığı görülmektedir. Bunlar;

- * T.C. Hükümeti, UNICEF, üniversiteler ve hükümet dışı kuruluşların işbirliğiyle uygulanan EÇE hakkında ailelerin eğitim almasına yönelik Ana Çocuk Eğitim Programı (AÇEP),
- * MEB, SHÇEK ve AÇEV gibi farklı kurum ve kuruluşlarca uygulanan “aile eğitimi programları”,
- * Anne sütü ile beslenmeyi desteklemek için Sağlık Bakanlığının uyguladığı “Bebek Dostu Hastane” girişimi,
- * Çocuklarda sık görülen hastalıkların azaltılması için Sağlık Bakanlığınca yürütülen “aşılama” gibi çalışmalardır (<http://cgym.meb.gov.tr>).

Türkiye’de uygulanmakta olan aile eğitim programlarının en yaygın katılımlı olanları aşağıdaki gibidir;

- * 5-6 Yaş Anne Çocuk Eğitimi Programı(AÇEP) Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV) işbirliği ile,
- * Baba Destek Eğitimi Programı (BADEP) AÇEV işbirliği ile,
- * 0-6 Yaş Benim Ailem Aile ve Çocuk Eğitimi Programı UNICEF işbirliği ile gerçekleştirilmektedir. Bu programlar daha detaylı incelendiğinde aşağıdaki bilgilere ulaşılmaktadır;

Anne Çocuk Eğitimi Programı (AÇEP);

Tanım- AÇEP, Türkiye’deki erken çocukluk eğitimi sorununa bir çözüm olarak ve kurum merkezli eğitim modeline bir alternatif olarak geliştirilen ev merkezli aile eğitimi modelini temel alan bilimsel temelli bir EÇE programıdır. AÇEP’in temel amacı; olumsuz koşullarda yaşayan çocukların çok yönlü gelişimini, onun en yakın çevresi olan anne yolu ile desteklemek, annenin eğitici potansiyelini geliştirmek ve ev ortamını çocukların gelişebilmelerine imkan sağlayan ortam haline getirmektir.

Tarihçe- AÇEP; 1982-1991 yılları arasında uygulanan “Erken Destek Araştırma Projesi”nin verileri doğrultusunda, Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyeleri ve AÇEV uzmanları tarafından geliştirilmiştir. 1993 yılında kurulan Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) bünyesinde yaygın uygulama fırsatı bulmuştur.

Erken Destek Projesi’nin 1983’teki uygulamasından bu yana program değiştirilmiş ve genişletilmiştir. En önemli değişiklik programın süresinde yapılmıştır. Programın süresi 60 haftadan 25 haftaya indirilmiştir. Ayrıca programla çocuklara örgün eğitime başlamadan önceki sene ulaşılması amaçlandığı için ilk başlangıçta olduğu gibi 4 ve 5 yaşında olan çocuklar değil, sadece okula başlamadan önceki yıl yani altı yaşında olanlar hedef alınmaktadır. Bu değişikliklere bağlı olarak proje grubu tarafından yeni bir bilişsel eğitim programı geliştirilmiştir. Bu bilişsel eğitim programı *Zihinsel Eğitim Programı* adını almış, Anne Eğitimi Programı’nın içeriği genişletilmiş ve değiştirilmiştir. Programa yeni bir öge olarak Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması

Programı eklenmiştir. Program artık asıl çalışmada olduğu gibi ev ziyaretleri ve grup toplantıları yerine sadece haftalık grup toplantıları şeklinde uygulanmaktadır. Program'a bundan sonra *Anne-Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)* adı verilmiştir.

Program'ın küçük çapta uygulanması yerine yaygın bir program olmaya başlaması bu esas değişimlerden ve 1991 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılmasından sonra olmuştur. AÇEP kursları halen MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı 200'ü aşkın Halk Eğitimi Merkezi'nde açılmaktadır (Kartal, 2007; Temel, 2003; Bekman, 2000).

Hedef Kitle- AÇEP'in hedef kitlesi sosyal ve ekonomik yönden olumsuz koşullarda yaşayan, ana sınıfına gitmeyen 6 yaşındaki çocuklar ve onların anneleridir.

Uygulama Şekli- MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı Halk Eğitim Merkezlerinde haftalık 3 saat süren grup toplantılarıyla gerçekleştirilmektedir. Gruplarda ortalama 20-25 anne bulunur. Ayrıca AÇEP kapsamında okul öncesi yaşların ve ZEP'lerin önemini babalara anlatmak, babanın çocuk gelişimindeki önemi ve rolü hakkında babaları bilinçlendirmek amacıyla kurs süresince 1 kez baba toplantısı yapılır. Bunun haricinde babalara baba mektupları gönderilir. Baba mektubu; birinci sohbet konusundan sonra anneler kanalıyla babalara gönderilen AÇEP'i babalara da tanıtmak, çocuğun gelişimini desteklemek için neler yapabileceklerini anlatmak amacıyla gönderilen mektuptur. Baba eki; her sohbet konusunda annelere konuyla ilgili evde yapabilecekleri uygulamalara babanın da katılmasını sağlamak için annelere verilen mesajlardır (Temel, 2003; <http://www.meb.gov.tr>).

Süre- AÇEP 25 hafta süren haftalık grup toplantıları ile yürütülmektedir.

İçerik- AÇEP 3 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler;

- *Anne Destek Programı-* Her hafta, annelere sohbet şeklinde grup tartışması yöntemiyle işlenen bu bölümde anneler, çocukların zihinsel, sosyal ve bedensel gelişimi, beslenme, hastalıklar, tuvalet alışkanlığı, disiplin yöntemleri, çocuğu dinlemek, annenin kendini duyurması gibi 25 değişik konu hakkında bilinçlendirilmektedir. Bu yolla, annelerin, çocuklarının gelişimini daha bilinçli ve daha rahat desteklemeleri sağlanmaktadır.
- *Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması-* Sohbet şeklinde işlenen bu bölümde kadının kendi üreme sistemini tanınması, üreme sağlığını koruyabilmesi için yapabileceklerini öğrenmesi ile aile planlaması yöntemlerini tanınması amaçlanmaktadır.
- *Zihinsel Eğitim Programı(ZEP)-* Bu bölümün amacı çocuğun zihinsel gelişimini değişik açılardan desteklemek ve onu okula hazırlamaktır. Çocuğun program boyunca uygulaması gereken 25 adet form ve 8 adet hikaye kitabı vardır. Anneler her hafta 1 formun nasıl uygulandığını toplantılarda öğrenir ve evinde çocuğuyla uygular. AÇEP öğretmeni ev ziyaretleri düzenleyerek anne ve çocuğun çalışmasını ev ortamında gözlemler (Kartal,2008; Temel, 2003; <http://meb.gov.tr>)

Uygulandığı Diğer Kurumlar- AÇEP, MEB dışındaki kurumlarla işbirliği içinde de uygulanmaktadır. Sosyal Hizmetler, Çocuk Esirgeme Kurumu ile işbirliği çerçevesinde, kurumun sosyal hizmetler uzmanlarına açılan eğitim seminerlerinden yetişen uzmanların Toplum Merkezleri'nde açtıkları kurslar da başarıyla yürütülmektedir. Bunun yanı sıra, İstanbul'da çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde yürütülen uygulamalar ile okullarda velilere yönelik özel seminerler de düzenlenmektedir. AÇEP ayrıca, Fransa, Almanya, Hollanda ve Belçika'da da Türk işçi aileleri ile ve Bahreyn'de de Arapça olarak uygulanmaktadır (Temel,2003).

Yaygınlık- Program 69 ilde HEM öğretmeni, SHÇEK'ten 21 uygulayıcı, yurt dışından 17 öğretmen ile yürütülmektedir. 1993-1994 yılları arasında ulaşılan anne-çocuk ikilisi 2600 kişi

iken, 2004-2005 yılları arasında bu sayı 23.274'e çıkmıştır (<http://www.meb.gov.tr>).

Baba Destek Programı (BADEP);

AÇEP'İN 20 yıla yakın uygulaması sırasında anneler, babalar için de bir program uygulanmasını istediklerini sıklıkla ifade etmişlerdir. Her ne kadar gerek AÇEP gerekse Benim Ailem Programının uygulanması sırasında babalar da süreç hakkında bilgilendirilseler de bu çabalar yetersiz görülmüş, erken çocukluk eğitiminde babalara özel bir programın varlığına gerek duyulmuştur. Bu nedenle Anne Çocuk Eğitim Vakfı Baba Destek Programını başlatmıştır.

Tanım- BADEP, Türkiye'de babaların çocuklarının gelişiminde daha etkin ve olumlu bir rol oynamaları için geliştirilmiş, bilimsel temelli bir eğitim programıdır. Baba Destek Programı vasıtasıyla katılımcı olmaları desteklenen babalar; çocuk gelişimi ile ilgili bilgi düzeylerini artıran, iletişim becerileri kazanmalarını sağlayan ve bunun sonucunda daha demokratik tutumu benimsemelerine yol açan eğitimler almaktadır.

Programın amaçları şu şekilde listelenebilir: Babanın çocuk gelişimindeki öneminin farkına varması, babanın çocuk gelişimi konusunda bilgi edinmesi, babanın edindiği bilgiler ışığında çocuğun gelişimine uygun beklentiler içine girmesi, çocuk istismarının önlenmesi, babanın, çocuk gelişiminde daha etkili bir rol oynayabilmesi için gerekli desteği alması, babanın da çocuk yetiştirmeye dahil edilmesiyle cinsler arası bir denge sağlanması, babanın demokratik yöntemler hakkında bilgi edinip bunları evde, eşi ve çocuklarıyla yaşama geçirmesi, böylece daha demokratik, daha mutlu bir aile ve toplum yapısının desteklenmesi, babanın programda öğrendiği bazı becerileri (iletişim becerileri, problem çözme stratejileri, vs.) başka ilişkilerinde de kullanmasıdır (Koçak, 2004).

Tarihçe- BADEP, 1996 yılında AÇEP'i hazırlayan akademisyenler ve AÇEV uzmanları tarafından geliştirilmiş, üç pilot uygulama yapılmış ve 1997 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Program 1999'dan beri özellikle İstanbul ve Kocaeli illerinde daha büyük ölçekli olarak uygulanmıştır. 2002-2003 program yılı uygulamasında program yeniden gözden geçirilmiş, bazı konular genişletilmiş, bazıları birleştirilmiş, tüm içerik yenilenmiştir. Bunun sonucunda 15 hafta süren program 13 haftaya indirilmiştir. 2003'ten beri program 13 haftalık bir uygulama olarak gerçekleştirilmektedir (Koçak, 2004).

Hedef Kitle- Baba Destek Programı'nın hedef kitlesi 2-10 yaşları arasında çocukları olan okuma yazma bilen her eğitim düzeyinden babalardır.

Uygulama Şekli- Baba Destek Programı Milli Eğitim Bakanlığı Çıracılık Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü ve İlköğretim Genel Müdürlüğü ile işbirliğinde İlköğretim Okullarında ve Halk Eğitim Merkezleri'nde uygulanmaktadır. AÇEV tarafından düzenlenen eğitici eğitimlerine katılan Sınıf Öğretmenleri, Psikolojik Danışmanlar ile Halk Eğitim Merkezlerinde görevli Sınıf Öğretmenleri tarafından uygulanmaktadır. Program İlköğretim Okulları'nın eğitim dönemlerine paralel olarak uygulanmaktadır. Her yarı dönem başında baba grupları oluşturulmaktadır (<http://www.acev.gov.tr>)

BADEP grup eğitimi yolu ile uygulanmaktadır. Babalardan oluşan gruplar, 15 kişiyle sınırlıdır. Her haftalık toplantı yaklaşık 3 saat sürer. Katılımcılar, bir grup dinamiği yaklaşımı çerçevesinde sorunlarını ve deneyimlerini paylaşırlar. Babaların daha önce kimseye söylememiş oldukları fikir ve duygularını paylaşabilecekleri bir ortam yaratılır ve babaların sorunlara grupça bir çözüm bulmaları beklenir. Toplantı zamanına katılımcılar karar verir; grup toplantıları gündüz veya gece saatlerinde, hafta içinde veya hafta sonunda olabilir. Konu ekleri olarak katılımcılara dağıtılan yazılı materyaller AÇEV tarafından sağlanır (Koçak, 2004).

Süre- Program 3'er saatlik 13 oturum boyunca sürmektedir.

İçerik- BADEP'in içeriği kontrat ve tanışma, babanın rolü, önemi ve çocuğa etkisi; aile tutumları, çocuğun davranışlarını kabul etme ve etkin dinleme, ben dili, olumlu disiplin yöntemleri, çocuğun gelişim özellikleri, bedensel ve zihinsel gelişim, kitap okuma ve çocukla geçirilen zamanın önemi, duygusal gelişim, sosyal gelişim, oyun ve çocuk gelişimindeki önemi, çatışma çözüme yöntemleri ve genelleme konularından oluşmaktadır.

Uygulandığı Diğer Kurumlar- Program Eğitim-Sen ve SHÇEK tarafından uygulanmaktadır. Ayrıca, Türk Silahlı Kuvvetleri, İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı, da uygulama yapan diğer kurumlardır.

Yaygınlık- Baba Destek Programı kapsamında tüm projeler ile bugüne kadar 1300 baba grubu oluşturulmuş ve 32.000 baba ve çocuğa ulaşılmıştır. 2009 yılı itibariyle uygulama yapılan iller; Ankara, Adana, Bilecik, Bursa, Bolu, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Mersin, Muğla, Sivas, Trabzon, Van'dır.

Benim Ailem Aile ve Çocuk Eğitimi Programı:

AÇEV işbirliğinde hazırlanmış aile eğitimi modelini temel alan bir başka erken çocukluk eğitimi programı da *Aile Çocuk Eğitim Programı* ve *Benim Ailem Eğitim Programı* olarak da adlandırılan *Benim Ailem Aile ve Çocuk Eğitimi Programı*'dır. Bu program aynı zamanda bu çalışmanın da araştırma konusu olarak seçilmiştir.

Tanım- Türkiye'de Erken Çocukluk Hizmetlerinin yaygınlaştırılmasında kurumsal eğitime alternatif bir model olarak geliştirilen programlardan biri de Benim Ailem Programı'dır. Bu program dahilinde sunulan *Aile Eğitim Programı (AEP)* ve *Gelişimsel Eğitim Programı (GEP)* yolu ile aile bireylerinin çocuk gelişimi, sağlığı ve disiplini konusunda bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ve bu yolla çocuğun gelişiminin desteklenmesi ve ev ortamının zenginleştirilmesini amaçlamaktadır (MEB, 2008).

Tarihçe- 1988 yılında, Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi'nde başlatılan 0-4 yaş Erken Çocukluk Eğitimi Projesi'nin sonuçlarına dayalı olarak "0-4 Yaş Anne-Çocuk Eğitimi Programı" adı altında bir program geliştirilmiştir. Gazi Üniversitesi, MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü ve UNICEF işbirliğinde yaygınlaştırma çalışmaları 1993 yılında başlatılmıştır.

2003 yılından itibaren yenilenen ve geliştirilen "0-4 Yaş Anne-Eğitimi Programı" yerine G.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana bilim Dalında geliştirilen "0-6 Yaş Aile Çocuk Eğitimi" programı adı altında (Ankara, İstanbul, İzmir, Mersin, Samsun, Diyarbakır) illerinde pilot olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu amaçla uygulayıcı sektörlerden toplam 120 uygulayıcı eğitilmiştir (Temel, 2003).

Programın hazırlanmasında baştan itibaren; Gazi Üniversitesi akademisyenleri, Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, SHÇEK ve UNICEF uzmanları ve Xpertise firması uzmanları görev almıştır. Yeni programın uygulanmasında MEB Çıraklık Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne ek olarak Başbakanlık, SHÇEK Genel Müdürlüğü ve Tarım Bakanlığı, Eğitim-Sen, GAP idaresi ile işbirliği yapılmıştır(MEB, 2008).

Hedef Kitle- Programın hedef kitle si sosyo-ekonomik yönden elverişsiz koşullarda yaşayan 0-6 yaş çocukları ve aileleridir.

Uygulama Şekli- Program 0-3 yaş ta çocuğu olan anneler için haftalık 40 dakika süren ev ziyaretleri, ayda bir defa yapılan grup toplantıları yolu ile yürütülmektedir. Aynı şekilde 3-6 yaş ta çocuğu olan anneler için program grup toplantıları ve 15 günde bir yapılan ev ziyaretleri yolu ile sürdürülmektedir. Programda ev ziyaretleri 4. haftadan sonra başlamaktadır. 0-3 yaş

grubunda çocuğu olan her anneye en az 4 ev ziyareti, 3-6 yaş çocuğu olan her anneye de en az 2 ev ziyareti yapılmaktadır.

AÇEP gibi Benim Ailem Programı da her oturum sonunda babalara baba mektupları gönderilmektedir. AÇEP'den farklı olarak bu programda babalarla toplantıları kurs süresi boyunca iki kez yapılmaktadır. Bu oturumlardan ilkinin kursun 6-7. haftasında, ikinci oturumun da kursun 12-13. haftasında yapılması önerilmektedir (<http://www.cygm.meb.gov.tr>).

Süre- Program 18 hafta boyunca her hafta 2 saatlik toplantılar şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bu oturumların uygulanma sıklığı kurum bünyesindeki çalışmalara göre haftada bir ya da özellikle ulaşım güçlüğü olan kırsal bölgelerde ayda bir yapılabilmektedir. İçerik- Programın içeriği iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

* *Aile Eğitim Programı (AEP):* 0-2, 2-4 ve 4-6 yaş çocuklarının anneleri için hazırlanan program içeriği farklılık göstermekle birlikte genel olarak çocuk gelişimi, bebek bakımı, çocukla iletişim, çocukta olumlu davranış geliştirme, oyun ve oyuncaklar, sağlık ve beslenme gibi konuları kapsamaktadır.

* *Gelişimsel Eğitim Programı (GEP):* GEP çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmış haftalık programdır. Eğitimci programda yer alan etkinlikleri ev ziyareti ya da grup toplantılarında anneye öğretmekte, annenin uygulamalarını izlemektedir. Ayrıca eğitimci, evdeki artık malzemeleri kullanarak oyuncak yapımını da annelere göstermektedir.

Uygulandığı Diğer Kurumlar- Program Halk Eğitim Merkezleri dışında SHÇEK'e bağlı toplum merkezlerinde de uygulanmaktadır.

Yaygınlık- 0-4 yaş Anne-Çocuk Eğitimi Programı 1993-2003 yılları arasında 59 ilde, 248 öğretmen ile uygulanmış 28.854 anneye eğitim verilmiştir. Türkiye genelinde 282 Halk Eğitimi Merkezinde ve 33 ilde uygulanan Benim Ailem Aile ve Çocuk Eğitimi Programına 2006 yılı itibarıyla 20.000 aile katılmıştır. (MEB, 2008).

Türkiye'deki Aile Eğitim Programları ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

İlgili alanyazın incelendiğinde Türkiye'de uygulanan aile eğitim programlarının etkililiği hakkında geniş kapsamlı araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki 1998 yılında AÇEV tarafından yapılan "Eşit Fırsat: Anne-çocuk Eğitim Programının Değerlendirilmesi" çalışmasıdır. Bu çalışmanın amacı Anne-Çocuk Eğitim Programının (AÇEP) anne ve çocuklar üzerindeki etkilerini ölçmektir. Bu amaçla Türkiye'nin farklı bölgelerinden 4 ilden toplam 102 tane programa katılan (deney) ve 115 tane programa katılmayan (kontrol) anne-çocuk ikilisi seçilmiştir. Anneler ve çocuklarına uygulanan araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar; "programın hemen bitiminde elde edilen kısa vadeli etkiler, programın okuldaki başarı üzerindeki etkileri ve programın uygulanmasının değerlendirilmesi"dir.

Programın hem çocuklar hem de anneler üzerindeki kısa dönem etkilerini ölçmek için yapılan araştırmalar sonucu; programın hem anne hem çocuk üzerinde psikolojik, sosyal ve iletişimsel açılardan olumlu sonuçlarının olduğu görülmüştür. Programın çocukların bilişsel gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar sonucu; anneleri AÇEP'e katılan çocuklarının kontrol grubu çocuklarına kıyasla bilişsel kapasitelerinin daha fazla geliştiği tespit edilmiştir. Programın sürecini ve sürecin özellikleri ile programın etkileri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan gözlemler neticesinde ise; programın uygulama kalitesinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca programın değişik bölgelerdeki uygulamalarında farklılıklar olduğu, bu farklılıkların uygulamanın kalitesini düşürecek düzeyde olmadığı da saptanmıştır (Bekman, 2000).

Bir başka araştırma Baba Destek Programının etkililiği üzerine 2001-2002 yılları

arasında AÇEV tarafından yürütülmüştür. “Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu” ismi ile yayınlanan araştırma özellikle alt sosyo-ekonomik ortamlardan gelen 2-10 yaş arası çocuğu olan babalarda çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilinç yaratmayı hedefleyen Baba Destek Eğitim Programı(BADEP)’i değerlendirmek amacıyla İstanbul ve Kocaeli illerinde 2001-2002 yılları arasında programa katılan babalar ve onların eşleriyle nitel ve nicel araştırma yoluyla yapılmıştır. Baba mülakatlarından elde edilen bulgular; babaların tutum, algılama ve davranışlarında programa atfedilebilecek değişiklikler olduğunu ortaya koymuştur. Tutum envanterinin incelenmesi neticesinde babaların eşlerine, çocuklarına ve kendilerine karşı tutumlarında olumlu yönde değişiklikler olduğu saptanmıştır. Annelerin tutumları ise babaların tutumlarını destekler niteliktedir. Araştırma kapsamında yer alan anneler program neticesinde eşlerinin çocuklarına ve kendilerine karşı olumlu tutum ve davranışlar sergilediklerini, bu durumdan ailece memnun olduklarını belirtmişlerdir (Koçak, 2004, 16).

Baba Destek Programı (BADEP) ile ilgili olarak bir araştırma da Albayrak (2003) tarafından yapılmıştır. Bahsi geçen çalışmada Baba Destek Programına katılan babaların eşlerine ve çocuklarına karşı tutumlarındaki değişiklikleri ölçmek amaçlanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; babaların program öncesi ve sonrası puanlarına bakıldığında yetkeci ve tavizkar tutumda azalma iletişim kurma ve açık iletişimde artma olduğu saptanmıştır. Sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Programın yaygınlaşmasında engel olan durumlar; toplumsal duyarlılığın zayıflığı, kaynakların öncelikli olarak bu konuya ayrılmaması, geleneksel ön yargı ve değerler, yeterli sayıda gönüllü eğitimci bulunamaması, yeni kurumlara işbirliği bağlantılarının geliştirilememesi, mekan sıkıntısı ve babaların çalışma saatlerinin uzun olması ve boş vakitlerinin az olması olarak tespit edilmiştir (Temel, 2003, 50).

Türkiye’deki aile eğitimi programlarından biri olan Benim Ailem Programının etkililiğine yönelik bir araştırma Çıraklık Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından 2005-2006 döneminde yapılmıştır. Bu çalışmada, 0-6 yaş arasında çocukları bulunan annelerin bulunduğu örneklerde, 8 ili kapsayan (Ankara, Antalya, Aydın, Çanakkale, Elazığ, İçel, Manisa ve Nevşehir), 36 gruptan toplam 557 anne bulunmaktadır. Araştırmanın amacı; programa katılan katılımcıların programa katıldıktan sonra edindikleri davranış ve tutum değişikliklerini ölçmektir.

Araştırmadan elde edilen genel sonuca göre; annelerin programı olumlu olarak değerlendirdikleri, kendilerinde ve çocuklarında olumlu değişimlere neden olduğu, programı çevresindeki tanıdıklarına da tavsiye edecekleri, ancak babalarla yapılan faaliyetleri ve ev ziyaretlerini nitelik açısından yeterli bulmadıkları, geliştirilmesini istedikleri anlaşılmaktadır. Eğitim programının kalitesi ile ilgili sorulara cevap veren annelerin programda eğitimcilerin anlatım tarzını ve bilgi düzeyini “en etkili” olarak değerlendirdikleri, programın süresini ve konulara ayrılan süreyi, baba mektuplarını ve evde yapılan uygulamaların sınıfta tartışılmasını ise “ortalama” olarak değerlendirdikleri görülmüştür. İçerik ile ilgili olarak ise; annelerin %57,2’si konuların yeterli olduğunu, başka bir konuya gerek olmadığını özellikle belirtirken, annelerin %15,3’ünün ergenlik ile ilgili konuların programda olmasını istediği görülmektedir (<http://cygm.meb.gov.tr>)

Benim Ailem programı ile ilgili yapılan bir diğer çalışma ise; Ömeroğlu ve Can Yaşar’ın 2002 yılında yaptıkları, “Ev Merkezli Aile Çocuk Eğitimi (BAAÇEP) Programının Ev Ortamına Etkisi” konulu çalışmadır. Bu çalışmada programın ev ortamı üzerindeki etkileri, deney ve kontrol gruplarında test edilmiş, “0-3 Yaş Ev Ortamı Değerlendirme Ölçeği”nden elde edilen puanlar arasında deney ve kontrol grubunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Bir başka deyişle bu çalışma neticesinde Benim Ailem Programının ev ortamı üzerinde olumlu etkilerinin olduğu tespit edildiği görülmektedir (2002, 34-52).

Benim Ailem Aile-Çocuk Eğitimi Programını konu alan bir diğer araştırma ise Aksoy tarafından 2001 yılında kaleme alınan “0-4 Yaşlarında Çocuğu Olan Annelere Uygulanan Anne-

Çocuk Eğitim Programının Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Konusundaki Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi” isimli yayınlanmamış araştırma raporudur. Yapılan araştırma neticesinde Benim Ailem Programının annelerin çocuk yetiştirme ile ilgili bilgi ve tutumlarında önemli değişikliklere neden olduğu saptanmıştır (akt: Temel, 2003, 46).

Son olarak Kurtulmuş ve Temel tarafından 2003 yılında yapılmış bir çalışmada Benim Ailem Programına katılan 4-6 yaş grubu çocuğu olan alt sosyo-ekonomik düzeydeki anne ve babaların aile ilişkilerini algılamalarına programın etkisi incelenmiştir. *Anne Eğitim Programının 4-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Alt Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Annelerin ve Babaların Aile İlişkilerini Algılamasına Etkisinin İncelenmesi* isimli çalışmaya 20 deney, 20 kontrol grubu olmak üzere 40 anne katılmıştır. Araştırma örneklemine annelerin eşleri de dahil edilmiş çalışma 40 anne-baba çifti üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda deney grubundaki anne ve babaların aile ilişkilerini algılamalarında istatistiksel olarak anlamlı değişiklikler olduğu saptanmıştır (akt: Temel, 2003, 46).

Araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere Türkiye’de erken çocukluk eğitimi çalışmalarında aile eğitimi modelinin uygulamaya başlanması geçmişte çok uzun yıllara dayanmamakla birlikte uygulanan programlar hakkında olumlu dönütler alınmaktadır, bu dönütler neticesinde Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere bu alanda hizmet veren ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından programların geliştirilmelerine ve yenilenmelerine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan en güncel olanı 2010-2011 öğretim yılında uygulamaya konacak olan “*Aile Eğitimi Kurs Programı*”dır. Program, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’nün 02.03.2010 tarih ve 16 sayılı kararı ile uygulamaya konmuştur. Aile Eğitimi Kurs Programı ile birlikte yukarıda tanıtılan üç program 0-18 yaş tüm çocukluk dönemini temel alacak şekilde tek bir isimde birleştirilmiş, aşağıdaki yedi farklı modüle ayrılmıştır.

- 0-3 Yaş Aile Eğitim Kurs Programı
- 3-6 Yaş Aile Eğitim Kurs Programı
- 7-11 Yaş Aile Eğitim Kurs Programı
- 12-18 Yaş Aile Eğitim Kurs Programı
- 3-6 Yaş Baba Destek Eğitimi Kurs Programı
- 6-12 Yaş Baba Destek Eğitimi Kurs Programı
- 3-6 Yaş Okur Yazar Olmayan Anne Destek Eğitim Kurs Programı

Bu yedi modülün ilk dördünü oluşturan *Aile Eğitim Kurs Programları 0-3,3-6,7-11, 12-18 yaş gruplarını* ele alan ve birbirini tamamlayan modüllerden oluşmuştur. AÇEP ve Benim Ailem Programından farklı olarak bu programlar 7-18 yaş arasında çocuğu olan anne-babaları da programa dahil etmektedirler. Modüllerin her biri 14’er oturum halinde düzenlenmiş, olup her oturumda farklı tema işlenmektedir.

Yine 3-6, 6-11 yaş *Baba Destek Eğitimi Kurs Programları 2’si* seçmeli toplam 10 oturumdan oluşmaktadır. *3-6 yaş Okuma Yazma Bilmeyen Anne Destek Eğitim Programı* ise 10 oturumdan meydana gelmektedir(MEB, 2010).

Programlar daha önce aile eğitim programlarını veren Halk Eğitim Merkezleri ve Sosyal Hizmetler Kurumuna bağlı çalışan kadrolu ve usta öğreticiler tarafından belli bir hizmet içi eğitim sürecini tamamladıktan sonra 2010-2011 öğretim yılından itibaren verilmeye başlanacaktır.

Görüldüğü üzere Aile Eğitim Kurs Programları henüz çok yeni bir uygulamadır, etkililiği ve verimliliği konusunda herhangi bir araştırma yapılmış değildir, ancak ülkemizdeki aile eğitimi uygulamaları açısından bakıldığında dikkate değer bir gelişme olduğu söylenebilmektedir.

2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Nüfusun yarısından fazlası 25 yaşın altında olduğu ve yılda 1,4 milyon bebeğin doğduğu ülkemizde, 0-6 yaş grubundaki yaklaşık 8 milyon çocuğun ancak %16'sı okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanmaktadır (AÇEV, 2007, 1). Milli Eğitim Bakanlığının 2008-2009 eğitim yılı istatistiklerine göre bu oran %33'e çıkmıştır (Aydagül, 2009). Son yıllarda erken çocukluk eğitimi alan çocuk sayısındaki artışa ve yapılan çalışmaların kapsam ve önemine bakıldığında; Türkiye'de erken çocukluk eğitimi alanında belirgin bir farkındalık olduğu ve yapılan çalışmaların umut verici olduğu söylenebilir. Oluşan bu farkındalığın belki de en önemli unsuru aile eğitimine verilen önemin artmasıdır. Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığının önderliğinde pek çok kurum ve kuruluş ailelerin eğitimi açısından ciddi bir çaba içindedir. Her ne kadar erken çocukluk eğitiminde finansman, müfredat, öğretmen gibi hususlarda önemli eksiklikler yaşansa da iyi niyetli çalışmalar yapıldığı gerçeği yadsınmaz.

Türkiye'de erken çocukluk döneminde ailelerin eğitimi uygulamasının geçmişi uzun yıllara dayanmaktadır, bu nedenle uygulamalarda yapılan eksiklikler ve aksaklıklar mevcuttur. Bu bağlamda dikkate alınması gereken noktalar şöyle özetlenebilir;

1. Aile eğitimi evlilik gerçekleşikten ve çocuk sahibi olunduktan sonraki döneme bırakılmamalıdır. Her evlenen çift anne-baba adaydır, bu nedenle evlenmeden önce çocuk yetiştirme sorumluluğu ve bilinci ilgili kurumlarca hazırlanacak programlarca çiftlere aşılanmalıdır.

2. Aile eğitim programlarının Türkiye'de risk altındaki çoğu aileye ulaştığı söylenemez. Bu bağlamda var olan kurslar çeşitli iletişim araçları kullanılarak daha fazla aileye duyurulmalı, ailelerin kurs merkezlerine ulaşımında yaşadıkları güçlükler çeşitli ulaşım imkanları sağlanarak giderilmeli, gerektiğinde yerel yönetimlerden de destek alınabilmelidir.

3. Ulaşılması güç kırsal yörelerde ailelerin çoğunluğu tarımla uğraşmaktadır ve kimi zaman aileler hasat zamanı toplu halde başka şehirlere göç etmektedirler. Bu nedenle pek çok aile kursa başlamış da olsa kursu bırakmak durumunda kalmaktadır. Bu durumu önleyebilmek için "kısa paket" uygulaması yapılabilir. Kısa paket normal kurs modülünden daha kısa sürede tamamlanacağı için içerik daha öz bilgileri kapsayacaktır. Böylece mesajlar daha öz ve net şekilde verileceği için, okuma yazması sınırlı kişiler tarafından da anlaşılması daha kolay olacaktır.

4. Kısa paket uygulaması askerlik eğitimi sırasında ileride baba adayı olacak gençlere de verilebilmelidir. Böylece bu eğitimi alacak gençler edindikleri bilgileri hemen kullanmasalar bile, ileride olumlu çocuk yetiştirme yöntemleri konusunda bilgi ve bilinç sahibi olacaklardır.

5. Aile eğitimi programları ailelerin ve çocuklarının içinde bulunduğu bireysel, coğrafi, sosyal ve kültürel farklılıklar çerçevesinde değişik gelişim ve öğrenme ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde esnek olarak planlanmalıdır.

6. Halk eğitim merkezlerinde eğitmen olarak görev yapan personel "kadrolu öğretmen" ve "kadrosuz usta öğretici" şeklinde sınıflanmaktadır. Öğretmen istihdamında bu şekilde bir uygulama yerine kadrolu öğretmen alımına öncelik verilmelidir, dört yıllık lisans mezunları kadrosuz usta öğretici statüsünde istihdam edilmemelidir. Halen kadrosuz usta öğretici statüsünde çalışan eğitmenlerin ise diğer kadrolu öğretmenlere tanınan imkanlardan faydalanması sağlanmalıdır.

7. Türkiye'de aile eğitim programlarına katılan ailelere sağlık ve sosyal yönden destek verilmediği görülmektedir. Bu amaçla anne adaylarına hamileliklerinden itibaren sağlık ve bebek bakımı konularında özellikle sağlık personeli tarafından ev ziyaretleri ile destek verilmesi, bu bağlamda gereken maddi desteğin ilgili kurumlarca sağlanması gerekmektedir.

8. Programlar, ailelere çocuk eğitimi konusunda destek verirken programa katılan annelere de aldıkları eğitim ile ilgili iş olanakları sağlayabilmelidir. Bu şekilde anneler hem ekonomik bağımsızlıklarını kazanacaklar hem de sosyal güvence sahibi olacaklardır.

KAYNAKÇA

- Anne-Çocuk Eğitim Vakfı. (Şubat 2007). *Ekonomik ve Toplumsal Kalkınma İçin Erken Çocukluk Eğitimi: Önemi, Yararları ve Yaygınlaştırma Önerileri*. İstanbul: AÇEV Yayınları. s.16.
- Aydağül, B. (Ağustos, 2009). *Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi: Erişim, Eşitlik ve Kalite*. İstanbul: AÇEV Yayınları. s.1.
- Bekman, S. (Mayıs 2000). *Eşit Fırsat Anne-Çocuk Eğitim Programının Değerlendirilmesi*. İstanbul: AÇEV Yayınları, No: 12. s. 11, 25-26.
- Gürkan, T. (5-6 Aralık 2003). İdari ve Yönetişim Açısından Değerlendirme. “*Erken Çocukluk Eğitimi Politikaları: Yaygınlaşma, Yönetişim ve Yapılar Toplantısı Raporu*”. İstanbul: AÇEV Yayınları. s. 57-58.
- Kartal, H. (2007). The Effect of Mother-Child Education Program which is One of the Early Childhood Education Programs on Cognitive Development of Six Age Children. *Elementary Education Online*. 6(2). s.239-240.
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (Nisan, Mayıs, Haziran 2008). Okul Öncesi Dönemde Sosyal Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi. *T.C.Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları*. Yıl:10, Cilt:4, Sayı: 14. s.35.
- Koçak, A.A. (2004). Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu. İstanbul: AÇEV Yayınları. 02.04.2010 tarihinde <http://www.7cokgec.org> /adresinden indirilmiştir. s. 16.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2008). *Benim Ailem Eğitici El Kitabı*. Ankara; Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. s.3-4.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010). *Aile Eğitimi Kurs Programı: 0-18 Yaş Çocuğu Olan Ailelere*. Ankara: T.C. MEB. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları. s.8-9.
- Ömeroğlu, E., Can Yaşar, M. (2002). *Ev Merkezli Aile Çocuk Eğitim Programının Ev Ortamına Etkisi*. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu. Kök Yayıncılık, 34-52.
- Ömeroğlu, E., Can Yaşar, M. (Nisan, 2005). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*. Yıl:6, Sayı: 62. s.3.
- Şahin, F. T. ve Özbey, S. (Nisan, Mayıs, Haziran 2007). Aile Eğitim Programlarına Niçin Gerekseşim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir? *T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*. Yıl: 10, Cilt: 3, Sayı:12. s. 9-10.
- Şahin, T. F. ve Ersoy, Ö. (1999). 0-6 Yaş Döneminde Anne-Baba Eğitiminin Önemi. *Mesleki Eğitim Dergisi*. Sayı:1. s.59.
- Temel. Z. F. (2003). Aile Eğitim Modeli. Dünya’da ve Türkiye’deki Uygulamalar. *Erken Çocukluk Eğitimi Politikaları: Yaygınlaşma, Yönetişim ve Yapılar Toplantısı Raporu*. İstanbul: AÇEV Yayınları. s.35-50.

İnternet Kaynakları:

- <http://www.meb.gov.tr> Erişim: 29.03.2010
- <http://www.cygm.meb.gov.tr> Erişim:09.01.2010
- <http://www.acev.org.tr> Erişim: 09.01.2010